

Cases obreres i habitatges per als encarregats de la fàbrica Guixà

Sant Quirze de Besora

Ubicació

Comarca: Osona
Lloc/Adreça: Cerre d'en Jeroni Guixà cantonada amb Carrer de la Foradada
Emplaçament: Adossata la part nord-est de la fàbrica Guixà i adossat a les estructures fabrils
Alçada: 566,9

Coordenades:

Latitud: 42.099094550563
Longitud: 2.2255156545142
UTM Est (X): 435959
UTM Nord (Y): 4661068

Classificació

Número de fitxa: 08237 - 92
Àmbit: Patrimoni immoble
Tipologia: Conjunt arquitectònic
Estil / època: Contemporani
Segle: XIX-XX
Any: 1866, 1879, 1913
Autoria de l'element: Jeroni Guixà
Estat de conservació: Regular
Protecció: Inexistent
Tipus de protecció: Inexistent
Número inventari: Sí. IPA. Núm.23787
Generalitat i altres inventaris:
Accés: Restringit
Ús actual: Residencial - productiu

Titularitat Privada
Titular: 6012801DG3661S0001RI
Autoria de la fitxa Pere Cascante Torrella
Data de registre de la fitxa: dj., 27/07/2023 - 02:04

Descripció

Adossant-se a la part nord-est de la part destinada als habitatges dels encarregats, amos i enginyers hi ha una ala que es projecta a tramuntana fins al carrer de Josep Guixà i en el que es disposen els habitatges de obrers, enginyers i capatassos. Estan compostos per una PB+1P coberts amb teulada a dues vessants de teula ceràmica damunt de cavalls i llates de fusta i amb el carener paral·lel a la façana principal orientada a l'oest. Es tracta d'un conjunt d'habitatges i cases obreres construïdes entre mitgeres i desenvolupats en un sol volum les quals s'organitzen amb seriacions de porta i finestra en planta baixa i balconera i finestra al primer pis amb balcó que sobresurt del pla de la façana i amb barana de ferro forjat amb barrots de secció simple i passamà recte. Les finestres contenen barretes emmarca vidres i les persianes són de corda. Corona la façana un ràfec i cornisa bisellats. Cal destacar que la façana està arrebossada i estucada amb enlluït de calç de color ocre que no deixa veure l'aparell constructiu. La façana que mira al carrer Josep Guixà hi ha obertes a nivell del primer pis tres finestres coronelles amb un acabat en forma d'arc ogival format pels maons de la mateixa obertura disposats de forma esglaonada i formant un arc. Aquest tipus d'obertura recorda les finestres "modernistes" d'altres edificis, doncs va ser construïda al mateix moment.

Història

Les primeres referències que tenim de la família Guixà són de 1813 quan apareix la figura de Josep Guixà i Tous, natural d'Igualada i amb antecedents de tradició tèxtil que es remunten des de l'any 1777 i que després de muntar una fàbrica a Manlleu el trobem instal·lat a Sant Quirze on al 1860 munta una fàbrica de cotó al capdavant del Carrer Torelló en una peça de terra que havia comprat a Pau Vinyes a la zona que es denominava "les vinyes". (Serrallonga. Ob cit. p-79, Cabana, F, 1994 p- 399-400). Aquesta indústria tenia 42 operaris que feien moure 9 cardes i 2880 fusos moguts per aigua que es va aconseguir amb la construcció d'una resclosa a sota del denominat "malpas" i amb una inversió de 292.800 rals (16.640 ptes). D'aquesta fàbrica en conservem la imatge d'una vista general del 1880 i publicada en un programa de la festa major (Ajuntament de Sant Quirze de Besora, 1995) i corresponia amb una fàbrica de planta rectangular i composta de PB+2p i coberta a dues vessants amb el carener perpendicular a la façana. S'observa que està tancada darrere murs del carrer Torelló i a la planta baixa hi han dues arcades del carcabà. Poc després arribà el germà de Josep, Francesc que actuarà com a majordom de la fàbrica i tindrà residència al carrer de Sant Josep 1, és a dit dins de la mateixa fàbrica. Aquesta fàbrica que abastava el territori de Sant Quirze i entorns va tenir una curta durada ja que va clausurar el 1866. La fàbrica dels Guixà i en concret la figura de Josep va tenir ressò a la població ja que va finançar obres com la portada d'aigua de la Font de la Petja, la pavimentació dels carrers, la construcció de l'hospital, l'escola.... El seu domicili era a la Plaça Major núm. 3. A banda d'aquesta fàbrica del carrer Torelló n'existien altres com la de Joaquim Gros precedent a Guixà i primera instal·lació fabril de Sant Quirze amb 1600 fusos moguts per aigua., Antoni dot amb 1 batan, , 1 tondosa 1 màquina per netejar (moguts per aigua) que faria al·lusió al molí nou i vinculada a la indústria llanera i Joaquim Gros amb 1600 fusos moguts per aigua. (Serrallonga ob. cit. p-213).

Després de donar de baixa aquesta fàbrica degut a la crisi de la indústria tèxtil cotonera seguida d'una crisi financera, el 1872 trobem una nova societat Tous Guixà y CIA que no era ni més ni menys la SS Tous i CIA amb 18 cardes i 4380 fusos als locals de Can Guixà, potser a la nau primerenca que hem descrit unes línies

més amunt. Els Guixà i el Tous tenien vincles amb els Llanas, empresaris de Manlleu i fortament lligats a importants financers de Barcelona. Val a dir que la família dels Tous era una de les grans famílies Igualadines que es van enriquir fora de la seva ciutat. Així i a tall d'exemple Nicolau Tous i Soler era un conegut filador de Barcelona i el seu fill Nicolau Tous i Miralpeix serà l'home fort de la Maquinista Terrestre i Marítima de Barcelona (DDAA. 1996. Retalls d'història del segle XIX). Consultant les matrícules industrials a l'arxiu històric de Sant Quirze podem veure com es va donant d'alta l'any 1876 Tous Guixà y Cia amb 9 cardes i 6700 fusos, el 1878 es donen de baixa 9 cardes, el 1879, 50 telers, el 1881 9 cardes, 6700 fusos i 100 telers moguts per aigua, el 1884, 6800 fusos, 124 telers i un taller d'ajust i el 1887 només hi ha 2600 fusos i 20 telers. Els altres desapareixen (es dona de baixa part de la fàbrica) . El 1888 es tornen a donar d'alta 5240 fusos i 60 telers que es veuen incrementats el 1889 amb 7840 fusos i 80 telers, el 1891 passen a ser 7290 fusos i 100 telers, el 93 hin ha un augment de 810 fusos que al 1898 arriben a ser un total de 8100 , 136 telers. El 1903 s'electrifica la fàbrica que continua la seva alta producció en els anys que segueixen a continuació 1904 amb 7824 fusos de filar. 166 telers mecànics. Al 1906 a l'empresa s'hi suma Jeroni Guixa a part Tous i Guixa i Cia el qual representa un 10% de 2662. Aquesta empresa es dona de baixa el 1908 amb 7824 fusos, 106 telers, 1 màquina de parar, serralleria i enllumenat elèctric. Es dona de baixa el 1909 i el 1910 apareix amb el nom de Guixà Bonet i Franch amb 45000 fusos de filar i retòrcer , 90 telers mecànica moguts per la força de l'aigua, 1 màquina de parar, serralleria, electrificació...que el 1911 passa a tenir 6000 fusos de filar i 170 telers mecànics. El 1914 en són 7000 fusos i el 1915 són 7800. El 1919 es dona de baixa Guixà Bonet i Franch amb 9840 fusos de fikar 280 de tòcre, enllumenat per donar pas a Hilaturas Guixà S.A que perdurarà fins el 1987. Ara bé a la fàbrica Guixà hi trobem altres empreses com ara el 1909 Antoniu Cuadrench amb 276 fusos de filar i retòrcer. Els Cuadrench tenen una curta durada a les instal·lacions de can Guixà ja que el 1912 es donen de baixa. L'aparició d'altres empreses a dins d'un mateix complex fabril era habitual per poder aprofitar les mateixes naus, salt d'aigua etc. (Serrallonga,1998. Ob cit, AMSQB. Matrícules industrials)

A banda els empresaris Guixa van estar vinculats amb l'ajuntament de Sant Quirze finançant obres com l'escorxador o la casilla i les seves fàbriques van protagonitzar algunes revoltes del moviment obrer com ara les queixes de 1860 i 1862 per millorar les condicions salarials, molt baixes, l'explotació de dones i nens. El 1869 es documenta una vaga a Can Guixà ja que per una banda els empresaris es senten abandonats de la fidelitat dels treballadors "falta de respeto y subordinación a las autoridades" i per l'altra els treballadors reclamen millores salarials i millors condicions en el treball. El 1906 i 1908 hi torna a haver vagues per recamar millors condicions laborals. el 1908 hina un dur enfrontament del proletariat i els encarregats de les fàbriques. La setmana tràgica seguida dels enfrontaments hi van ser constants a la vila de Sant Quirze.

L'any 1987 la fàbrica de "hilaturas Guixa. S.A" tancava definitivament davant la crisi del tèxtil i la impossibilitat de competir amb les països asiàtics. L'any 1992 un incendi destruï part de les naus i el 1997 es va enderrocar la xemeneïa. Avui dia és un espai desolat i completament abandonat

Bibliografia

ANGLADA ALBERT, 2019. Poder i diners de la Jet-set d'osona el Ripollès i el Bages, el Vallès Oriental, la Garrotxa i la seva relació amb Barcelona. Vol III. Crònica de l'alta socieat local.

CABANA, FRANCESC. 1192-94. Fàbriques i empresaris. Els protagonistes de la revolució industrial a Catalunya. Gran Enciclopèdia catalana . Vol II 420-421.

ESPADALER PARCERISSAS, R ;1995.El tèxtil fil conductor de la nostra història. Programa de la Festa Major. Ajuntament de Sant Quirze de Besora.

GENERALITAT DE CATALUNYA. DEPARTAMENT DE CULTURA. Inventari de Patrimoni arquitectònic de Catalunya

SERRALLONGA URQUIDI, JOAN, 1998. sant Quirze de Besora de 1714 a l'actualitat. Eumo editorial

DDAA, 1996. Retalls d'història del segle XIX. Club d'història local. Sant Quirze de besora

DDAA. Ruta del parimoni fluvial industrial. Can Guixà. Conserci del Ter

AMQ. Matricules industrial de 1854-1940. tarifa 3 a

AMQ. Cuaderno de liquidaciones y amillaramiento.1862. Carpeta 1016.

<https://ca.wikipedia.org-wikimedia-xemeneia> de can Guixa

[https://plazaspublicasbcn.blogspot.com-2020/08-Els Guixa i els Tomas a Sant Quirze de Besora](https://plazaspublicasbcn.blogspot.com-2020/08-Els-Guixa-i-els-Tomas-a-Sant-Quirze-de-Besora)

